

Hoe gingen oma en opa uit? Dancings in Gent, 1919-1939

Marta Michna

Dancings in het interbellum spreken tot de verbeelding. Dit was voor mij één van de belangrijkste drijfveren om in 2007 mijn master in geschiedenis te behalen met een onderzoek over dancings in Gent in de periode 1919-1939. Op een jaar tijd heb ik tweehonderd dancings teruggevonden, drie uitgaansbuurten gereconstrueerd en 39 getuigen geïnterviewd over hun ervaringen tijdens het uitgaan in hun jeugdijaren. Daarnaast heb ik talloze gesprekken gevoerd met mensen die oprecht geïnteresseerd waren in mijn onderzoeksresultaten. Niet enkel mensen bleken geïnteresseerd, maar ook uitgeverij Acco waarmee ik momenteel bezig ben om mijn masterproef om te vormen tot een echt boek.

De vooroorlogse uitgaansgeschiedenis prikkelt de fantasie. Een factor die bijdraagt tot deze nieuwsgierigheid is de onwetendheid die er is over het uitgaansleven tijdens die periode. Tijdens het onderzoek botste ik tegen zoveel onontgonnen materiaal dat in één jaar moest worden verwerkt en geïnterpreteerd. Maar anderzijds bemerkte ik een groot hiaat in de secundaire literatuur. Dat vormt een probleem wanneer de beleving van een doorsnee uitgaansavond in het interbellum gereconstrueerd moet worden. Om dit euvel te verhelpen heb ik me tijdens dit onderzoek naar dancings, naast de traditionele archivalische bronnen ook op mondelinge getuigenissen toegespitst. Deze bieden een schat aan informatie wanneer dieper moest ingegaan worden op de praktische afspraken en gewoontes die onze grootouders troffen wanneer ze gingen dansen. In totaal heb ik 39 respondenten geïnterviewd over het uitgaansleven in hun jeugd. Ik heb deze respondenten zorgvuldig uitgekozen op basis van hun leeftijd, hun band met Gent tijdens het interbellum en hun capaciteit tot herinnering. Het opgesteld profiel voor deze respondenten was: "Ik was achttien en ging uit in Gent". Ik heb verschillende rusthuizen in het Gentse gecontacteerd en heb uiteindelijk met

zeven ervan samengewerkt. Deze interviews verschaffen me een schat aan informatie over de kleine praktische afspraken die een archief simpelweg niet kan bevatten. In dit artikel heb ik me toegespitst op wat deze herinneringen hebben achtergelaten. Desalniettemin is mijn masteronderzoek over dancings in Gent veel omvattender en biedt het ook een reconstructie van de ligging en inrichting van de bijna 200 dancings die ik voor Gent heb kunnen achterhalen tijdens het interbellum. Maar eerst de hamvraag van dit artikel: hoe gingen oma en opa uit?

In dit artikel belicht ik de meest voor de hand liggende afspraken die de 39 respondenten maakten tijdens hun uitgaansdagen in het interbellum¹. Om hoe laat vertrok men? Wanneer kwam men thuis? Hoe verplaatste men zich? Was er sprake van een chaperonne? In een maatschappij die zo seksegescheiden was als het interbellum, is het interessant om de omgang tussen mannen en vrouwen te bestuderen. Hoe gaan mannen en vrouwen met elkaar om? Vallen er bepaalde regels en codes te onderscheiden?

Reconstructie van een uitgaansavond

De respondenten verklaren allemaal dat ze ofwel zaterdag ofwel zondag uitgingen. Niemand ging uit op een gewone weekday omdat men de volgende dag vroeg op moest. De respondenten gingen vanaf hun zestien à zeventien jaar dansen. Enkelen begonnen pas vanaf hun achttiende uit te gaan. Ik heb tevens enkele vroege vogels die al vanaf hun vijftiende uitgingen geïnterviewd. Het was voor jongeren die voor de Tweede Wereldoorlog uitgingen gebruikelijk om tussen hun veertiende en achttiende voor de eerste keer te gaan dansen². Niet iedereen ging dansen. Ouderlijke controle was de grootste rem op de uitgaande jeugd. De meest voorkomende reden waarom deze respondenten niet gingen dansen was omdat het hen niet interesseerde of omdat de ouders zich hiertegen verzetten. E.N. herinnerde zich dat ze niet naar dancings ging. Haar ouders vonden dat ordinair. *“In mijn tijd zagen de ouders niet graag dat hun kinderen naar een dancing gingen”*³. De uitgaande jeugd was gebonden aan afspraken. Dit is vandaag niet anders dan in het interbellum. Aan de hand van de mondelinge bronnen

heb ik getracht te reconstrueren welke afspraken ouders en hun kinderen maakten. Een belangrijk onderdeel van de afspraken tussen ouders en hun kinderen was het uur van thuiskomst. Al de respondenten benadrukten hoe belangrijk het was om op tijd thuis te zijn. De overgrote meerderheid van onze ondervraagden verklaarde rond achttien uur te vertrekken om terug thuis te zijn rond drieëntwintig uur. Toch moeten er personen bestaan die vroeger uitgingen, gezien het feit dat dancings danspartijen gaven vanaf zestien uur. Gezien dancings vaak tot midden in de nacht openbleven heb ik bij de ondervraagden ook gepolst of ze niet langer wegbleven. Een vijftal ondervraagden mochten wegblijven tot middernacht. Een paar enkelingen zelfs tot één uur 's nachts. Bovendien zijn er ook respondenten die verklaren geen 'uur' te hebben en heel vrij te zijn gelaten van thuis uit.

Hoe reageerde men thuis als zoon of dochterlief de afspraak over het uur van thuiskomst aan zijn of haar laars lapte? Vele respondenten verklaarden nooit te laat te zijn geweest en dus ook nooit in de problemen te zijn geraakt. De respondenten hielden zich aan de huisregels. Zelfs de respondenten die verklaarden geen uur te hebben kwamen op een fatsoenlijk uur thuis. Waarschijnlijk voelden ze instinctief aan waar de grens lag zonder dat die al te duidelijk moest worden afgebakend. Dit is het geval bij M.V.G. die het als volgt stelt: *"Wij hadden een zeer vrije opvoeding. Wij kwamen naar huis als we wilden. Wij hadden geen uur om naar huis te komen maar wij kwamen nooit later dan twaalf uur thuis, meer tien uur zelfs dan twaalf uur. Daar (regeltjes) werd niet over gesproken"*⁴. Ook M.D.B. werd thuis erg vrij gelaten: *"Ik was dan ook totaal vrijgelaten van mijn vader. Hij heeft me nooit gezegd wanneer ik moest thuis zijn. Hij vertrouwde mij, maar als mijn vader 's morgens opstond en me riep dan kwam ik direct af. Hij heeft nooit twee keer moeten roepen. Ik ben nooit gestraft geweest, ik was telkens vroeg uit mijn bed. Ik mocht ook niet uitslapen."*⁵ Maar anderen kenden de consequenties indien ze te laat waren: *"Ja, dat moet toch anders was het niets de volgende keer. Dan mocht ge niet gaan."*⁶ L.S. vertelde dat zij maar eenmaal problemen heeft gehad thuis. *"Eénmaal. Het was kermis en ik was tien minuten te laat. Het resultaat was dat ik zes weken niet meer buiten mocht."*⁷ Ook

J.B. had een soortgelijke ervaring: *“Ik heb nog dikwijls met mijn schoenen onder mijn armen moeten lopen om op tijd thuis te zijn. Want ik mocht geen minuutje te laat zijn. Of ik mocht de week daarop niet buiten. We werden gestraft hoor, in onze tijd.”*⁸ Ook S.B. moest zich soms haasten: *“Ik moest altijd lopen om thuis te zijn te dienen.”*⁹ G.N. werkte als dienstmeid in Gent en vertelde het volgende over haar ervaringen: *“(We gingen uit) sans clé. We hadden geen sleutel dus de baron of madam moest opendoen.”*¹⁰ Het spreekt vanzelf dat dit op een fatsoenlijk uur moest gebeuren zodat ze de baron niet zouden wekken. Dat uur lag voor haar eenentwintigste op eenentwintig uur en daarna op tweeëntwintig uur. Niet alle huishoudens waren zo streng. Sommige respondenten verklaarden dat ze geen sancties kregen indien ze te laat waren. A.D.V. vertelde dat zijn moeder er wel iets op zei, *“maar het ene oor in en het andere er weer uit, hé”*¹¹. Natuurlijk zijn er ook respondenten die trucjes kenden om toch te kunnen uitgaan. Zo verklapte M.L. dat haar moeder graag had dat haar broer en zij naar het theater gingen. Zo kon ze voorkomen dat haar kinderen uitgingen. *“En soms zeiden we (tegen onze moeder) dat we naar het theater gingen, en we gingen dan niet. En als we ’s morgens opstonden: (zei onze moeder) “Awel, vertel ne keer”(dan moesten we iets verzinnen.)”*¹² Een ander aspect dat nauw samenhangt met het uur van thuiskomst is het openbaar vervoer. Veel van de respondenten namen de laatste tram, misten ze die, dan moesten ze te voet naar huis en kwamen ze dan ook te laat met alle gevolgen van dien. Dit was M.D.B. ook al overkomen: *“Ik kwam meestal om één uur naar huis, met de laatste tram. Anders nam ik een taxi of ging ik te voet. Ik ben nog te voet geweest, ik had de tram gemist.”*¹³ Te voet of met de tram blijken de populairste en meest gehanteerde vervoersmiddelen. Ik heb één enkele respondent geïnterviewd die met de auto uitging¹⁴. Vaak werd de transportkeuze beïnvloed door de financiële middelen. De fiets was voor velen te duur en werd aanzien als een luxe die enkel een werkende mens zich kon veroorloven. J.D.M verklaarde dat ze overal te voet naartoe ging. En dat was ook een reden waarom het niet zo laat mocht worden. *“Eigenlijk was het al een beetje een luxe als je een paraplu had. En een fiets, dat was met te werken. Dat waren heel andere financiële toestanden.”*¹⁵ J.B. verklaarde ook dat ze

de tram nam als ze genoeg drinkgeld had, anders ging ze te voet naar huis¹⁶. G.N. vertelde dat ze overal te voet naartoe ging. “*Ik verkwistte mijn drinkgeld daar (aan de tram) niet aan.*”¹⁷”

Chaperonne

Gedurende de interviews vroegen ik me af in welke mate er chaperonnes werden aangesteld om een oogje in het zeil te houden. Chaperonneren is een typisch vrouwelijk “voorrecht”. Meestal gingen de ouders de eerste keren mee om te zien of alles wel in orde was. Terwijl de meisjes dansten, zaten hun ouders aan een tafeltje toe te kijken. A.D.V. vertelde dat meisjes soms gingen dansen met hun ouders die voor waakhond speelden¹⁸. Hij benadrukte wel dat dit geen gewoonte was, toch niet in de arbeidersklasse. Zo gingen er ook meisjes samen met vrienden dansen. M.L. herinnerde zich dat de eerste keer dat ze uitging haar moeder meekwam¹⁹. Later ging ze uit met haar broer. Haar ouders namen aan dat hij wel een oogje in het zeil hield terwijl hij eigenlijk een even groot fuifbeest was als zijn zus. L.S. herinnerde zich dat de eerste keer dat ze ging dansen in het Casino haar ouders meegingen²⁰. Ook M.V.G. kende het verschijnsel waarbij *de wacht (moeder)* mee was²¹. Idem voor A.C. wier ouders de eerste keren dat ze ging dansen meegingen om te zien hoe het daar was²². Ook de typische architectuur van dancings droeg bij tot sociale controle. S.B. weet nog goed dat er in de dancing die zij frequenteerde “*boven één balkon was, en daar zaten de moederkes allemaal*”²³. J.B. maakte in haar uitgaansdagen een ander soort chaperonneren mee. Haar stiefmoeder durfde haar te bespioneren door haar bijvoorbeeld te volgen nadat ze van huis vertrokken was. Ze ging niet mee naar binnen maar volgde J.B. tot aan de ingang²⁴. Natuurlijk vond de uitgaande jeugd middeltes om de ouders af te schudden. G.V.C. vertelde hoe haar ouders aan de kant zaten en toekeken maar “*het gebeurde natuurlijk dat we een keer wegschoten. Dan vroegen ze ons waar we naartoe gegaan zijn, maar we hadden altijd wel een uitvluchtje klaar*”²⁵. Andere respondenten kregen nooit een chaperonne mee. Bij G.M. was er geen sprake van een chaperonne. Ze moest volgens haar ouders *haar plan maar trekken*. Ze wachtte wel op een bepaald tijdstip op een afgesproken plaats om zo met haar broer, die ook was gaan dansen, samen terug te keren naar huis.

Zoals reeds vermeld was chaperonneren een typisch vrouwelijk fenomeen. Jongens kenden inzake begeleiding meer vrijheid dan meisjes. M.D.B. getuigde: *“Ik ging uit met vrienden, niet met mijn zus of een andere chaperonne. Ik was vrijgelaten door mijn ouders. Maar mijn zus die had wel meer controle. Zij ging uit met de ouders, vooral met mijn moeder”*²⁶ F.V. verwoordde het als volgt: *“Die (jongens) kwamen alleen. Een jongen had het gemakkelijker, hé”*²⁷. Verscheidene respondenten lichtten me toe waarom een chaperonne nodig was. De pil bestond nog niet en op de bestaande anticonceptie rustte een groot taboe. Veel ouders waren bang dat hun dochter ongewenst zwanger zou kunnen geraken. Dansen hield namelijk een zekere intimiteit in. Men kreeg meer kansen om iemand van het andere geslacht te leren kennen. Deze kennismaking kon later overslaan in een meer intiemere relatie of flirt. Zo vertelde I.M. dat ze zelf geen chaperonne had maar dat haar moeder haar wel altijd gezegd had *met niets* naar huis te komen²⁸. H.G. herinnerde zich nog dat zijn vrouw chaperonne moest spelen over haar oudere zus en diens verloofde. Dat was zo in de tijd, vermeldde hij. *“Er was nog geen pil, hé.”*²⁹ I.M. herinnerde het zich nog levendig: *“Wij vrijden wij ook zulle! Zo goed als nu. Ik zei het een keer tegen mijn moeder: “Ik moet altijd bij klaren thuis zijn, maar dat gaat bij klaren ook ze en kwaad dat ze werd!”*³⁰ A.D.V. had zelf ongewenste zwangerschappen meegemaakt in de familie: *“Ze deden trouwens al eens meer dan een kusje geven, hé. En als ze zwanger raakten dan trouwde men. En zo zullen er ook veel geweest zijn. De pil bestond trouwens nog niet. Bij mijn twee broers was dat trouwens het geval!”*³¹.

Ik kon geen coherent systeem van chaperonneren ontdekken, maar kon wel merken dat ouders in het begin graag eens meegingen om hun kinderen in de gaten te houden. Het merendeel van de respondenten had dat zelf meegemaakt en vond het eigenlijk allemaal niet zo erg. Andere respondenten die geen chaperonne kenden, waren bekend met het fenomeen en bekeken het niet als een curiositeit. Het chaperonneren was dus algemeen aanvaard, maar raakte naargelang het interbellum vorderde uit de mode.

Omgaan met de andere sekse

Het interbellum kenmerkte zich door een grote seksescheiding op maatschappelijk vlak. De samenleving was op een zodanige manier gereguleerd dat vrouwen en mannen elk hun aparte plaats kenden binnen het gezin, op het werk en in het onderwijs. De Eerste Wereldoorlog bracht een zeker emancipatorisch effect teweeg, maar de hervormingen die doorgevoerd werden in de jaren twintig bleven beperkt en hadden weinig impact op de algemene maatschappelijke perceptie op de seksen³². Het traditionele rollenpatroon van de man als kostwinner en de vrouw als huisvrouw bleef bestaan³³.

Daten was tijdens het interbellum niet vanzelfsprekend. De bovenstaande voorbeelden van chaperonnenen illustreren dit. Hoe opmerkelijk is het dan dat wildvreemde mannen en vrouwen in een dancing zomaar met elkaar kunnen dansen? Men zou bijna zeggen dat dit radicaal indruist tegen de logica van de toenmalige samenleving. Dansen wordt op zich een versiertruc, een manier om iemand te leren kennen. Daarom wordt hierna naderbij bekeken hoe het dansen tussen mannen en vrouwen in zijn werk ging. Hierbij mag niet vergeten worden dat dansen meer was dan enkel een danspas zetten, maar verbonden is aan allerlei codes en regels.

Hoe vroeg opa oma nu uit? De respondenten bevestigden allen dat het uitsluitend mannen waren die de vrouwen voor een dans uitnodigen. I.M wist nog dat zij aan de kant van de zaal zat te wachten. *“Ah ja, je zat daar op het balkontje, maar dat moest je wel kopen of je stond daar en dan kwamen ze achter u. Of je zat daar op een stoel.”*³⁴ De mannen kwamen naar een vrouw toe en vroegen haar ten dans. I.M herinnerde zich nog heel precies hoe dat in zijn werk ging. *“Ze kwamen doodgewoon naar waar je zat: “juffrouw” of “Lotje, gaan we ne keer dansen? En ja, je ging mee en danste en dat was dan één dans en dat was dan een tweede dans, en dat was dan geheel uit en dan zei je “merci”, en dan was dat gedaan. Wilde je er dan nog mee dansen, dan moest je het weten, hé”*³⁵ J.M. vertelde ons nog dat een man zijn partner na het dansen terug naar haar plaats begeleidde³⁶. Indien het meisje vergezeld was van een chaperonne, richtte de jongen zijn vraag

tot de laatste. Ik vernam ook dat dit soms omgedraaid werd. Af en toe werd er expliciet afgeroepen dat de dames uitnodigden. Verscheidene respondenten hadden hiervan nog nooit gehoord en beweerden dat dit niet werd gedaan. Volgens hen nodigde de jongen het meisje altijd uit. Op de vraag of ze zelf mannen mocht uitnodigen reageerde L.S. als volgt: *“Nee, natuurlijk niet! Ze zouden gechoqueerd geweest zijn³⁷.”* Respondent G.N. had zoiets nog nooit meegemaakt: *“Wij hebben nooit momenten gehad dat de meisjes de mannen mochten uitnodigen³⁸.”* Twee respondenten vertelden over de reservatie van een dans. Dit gebeurde enkel op chique bals door middel van een balboekje dat de vrouw in haar bezit had. M.D.B. herinnerde het zich al volgt. *“Je moest jezelf inschrijven op het carnetje, een boekje. Maar op andere bals, kon je gewoon op een dame afstappen en haar ten dans vragen. Meestal kon een meisje niet weigeren, want dat was nogal onbeleefd³⁹.”* M.L. is de enige vrouwelijke respondent die nog een dergelijk boekje heeft gekend. Ze moest dit boekje na het bal tonen aan haar moeder⁴⁰. Deze oude gewoonte verdween nagenoeg helemaal tijdens het interbellum⁴¹.

84

Eenmaal een man een vrouw ten dans had uitgenodigd, had een vrouw verschillende mogelijkheden. Ze kon de dans aanvaarden of weigeren. Maar weigeren was onbeleefd en dus moest een vrouw zich goed bewust zijn van de mogelijke consequenties. G.M. vertelde dat een vrouw een goede reden moest hebben om te weigeren. *“Als de vrouw geen reden opgaf, kreeg ze ervan langs⁴².”* I.M. daarentegen verdroeg het niet wanneer vrouwen mannen afwimpelden en ermee weigerden te dansen. Ze herinnerde zich een voorval: *“Er was azo een doos van een jongen en die kwam naar mij om te dansen. Ik danste daarmee. En dan ging hij naar haar en ze wilde niet. Ik zei tegen haar: “Wie zijt gij wel toch?” en ze verschoot ervan. Ik zei: “Is die jongen niet goed genoeg voor te dansen, toch?” en ze verschoot ervan. En ze danste ermee. Als je gaat gaan dansen meneer, moet je met iedereen dansen⁴³!”* Veel hing ook af van de persoon die de vrouw uit dansen vroeg. Zo vertelde J.B. dat ze niet met soldaten danste. *“Als je met soldaten danste, kreeg je een slechte naam⁴⁴.”*

Een vrouw moest ook een zekere subtiliteit aan de dag leggen

en zich schikken naar de ongeschreven omgangsregels. Een man kon zich op zijn tenen getrapt voelen indien de vrouw die hem afwees enkele minuten later met iemand anders stond te dansen. I.M. kende dit gegeven. *“Ja, maar als dat gebeurde, moest je niet met een ander dansen, want ze zouden u een toarte gegeven hebben, maar ik heb dat nooit gedaan, als er iemand naar mij kwam om te dansen, dat was altijd twee keren, halféén zeggen ze dan, ik danste daar twee keer mee, maar daarachter moest hij niet meer komen⁴⁵.”* Dat is iets wat in de interviews wel vaker voorkomt. Een man moest aanvoelen wanneer hij moest ophouden en niet verscheidene keren om een dans vragen. Een vrouw moest er ook mee kunnen omgaan dat er bepaalde mannen waren waar je niet vanaf geraakte. Zo herinnerde L.S. zich nog dat wanneer een jongen steeds terugkwam haar ouders ingrepen en zeiden dat hij moest vertrekken⁴⁶. I.M. had daar zo haar eigen trucje voor: *“Er waren er ook waar je niet vanaf geraakte! Maar ik had een kameraad en als ik met iemand aan het dansen was die me niet aanstond en ze bleven dansen... Je kon zelf niet zeggen “merci”. Ik zei dan altijd “ik kom” [doet situatie na en maakt zwaaiend gebaar]. Ik zag niemand, hé. Ik zei dan: “mijn maat roept mij” en ik was weg, ik zei: “ik zal er gaan zijn” [lacht].”* Een man had een duidelijke bedoeling met dit “plakken”. Zo vertelde A.D.V.: *“Jongens en meisjes gingen niet samen naar de dancing. Je leerde elkaar op de dansvloer kennen als je haar ging vragen voor de dans, en stond ze u aan, dan ging je het nog eens vragen [glimlacht].⁴⁷”*

Tijdens het onderzoek vroeg ik me ook af in hoeverre dit “plakken” kon omslaan in handtastelijkheden en hoe vrouwen hiermee omgingen. Uit de verklaringen van A.D.V. leerde ik dat men elkaar tijdens het dansen stevig vasthield. *“Men drukte elkander goed tegen zich aan hoor, zoveel als je mocht. Op de dansvloer werd dikwijls gekust, vooral als het een beetje donkerder werd, zoals in het Klein Casino aan het Belfort⁴⁸”.* Hij voegt daaraan toe dat er natuurlijk wel eens werd ‘gevoeld’. De meeste vrouwen konden hun mannetje staan en aangeven wanneer een man de grens overtrad. Zo getuigde I.M.: *“Oh, maar dan sloeg je maar op hun handen, hé, maar dat gebeurde allemaal maar... Ze wisten waar ze dat moesten doen⁴⁹!”*

Dansen was tijdens het interbellum versiertruc nummer één. Men ging dansen om zich te amuseren maar tevens om iemand te leren kennen. M.D.B. verwoordde het treffend: *“Gaan dansen was ook een kwestie van een mogelijke partner vinden. Ik heb mijn vrouw niet ontmoet op de dansvloer, maar er waren wel mensen die daar hun vrouw hebben ontmoet. Iedereen ging dan ook dansen. Kwestie van iemand te leren kennen en zich te amuseren⁵⁰”*. R.R. leerde zijn vrouw kennen in een dancing. Na een tijdje mocht hij zijn toekomstige vrouw na het dansen naar huis begeleiden⁵¹. Ook I.P. leerde tijdens het uitgaan haar man kennen. Ze vertelde dat ze tijdens het uitgaan naar een lief ging zoeken⁵². Ook G.M. heeft haar man ontmoet tijdens het dansen⁵³. Zo getuigde R.V.: *“Ja, als gij een lief opdeed, dan was dat mooi meegenomen; hij kon dan eens betalen, een keer dat doen voor u”⁵⁴*. J.B. dacht er net zo over. Ze vertelde hoe moeilijk het was om met haar tien frank zakgeld rond te komen. *“En wat deed je dan: je zocht u dan eens een jongen waar je bij ging die voor u betaalde. Ik kon zo wel drinkgeld sparen⁵⁵”*. Men ontmoette op de dansvloer misschien niet zijn definitieve levenspartner maar kon er toch een liefje opscharrelen, zo blijkt uit het interview met A.D.V.: *“Op de dansvloer, ik leerde ze daar kennen. In de week sprak je eens af, dat was dan een liefje voor een dag, een week of twee en daarna was dat gedaan⁵⁶”*. Maar vele respondenten benadrukten dat een partner zoeken niet prioriteit nummer één was. Maar toch was dit één van de belangrijke elementen in de hele dans- en uitgaanscultuur. Het gros van de respondenten ontmoette hun man of vrouw niet op de dansvloer maar op andere gelegenheden of via kennissen. Toch kenden de meeste respondenten die hun partner niet op de dansvloer hebben ontmoet toch iemand die dat wel heeft gedaan of achten ze de kans dat zoiets mogelijk is erg reëel.

Het huwelijk betekende een nieuw hoofdstuk en trok een streep onder het uitgaansleven van de ondervraagden. Tijdens de interviews viel het op dat mensen uitgingen als ze jong en alleenstaand waren. Dansen bracht bovendien een connotatie van verleiding en aanraking met zich mee. Iets wat vele echtgenoten of echtgenotes niet konden appreciëren. Zo herinnert I.M. zich dat *“als we vrijden, dan moest ik niet dansen met een ander”⁵⁷*.

Y.K. voelde dat niet haar huwelijk maar haar kinderen een rem waren op het dansen: “*Als we nog geen kinderen hadden, gingen we dikwijls dansen. Toen mijn eerste kind geboren werd, was het gedaan met de pret*”⁵⁸. De respondenten verklaarden vaak spontaan dat hun uitgaansjaren langer zouden geduurd hebben indien ze niet zo jong getrouwd waren. Na het huwelijk kwamen andere prioriteiten op de voorgrond die een rem zetten op het uitgaansleven van de respondenten. Zo vertelde R.V.: “*(Dansen deed u misschien maar om de twee of drie weken?) Oh ja, dat was heel weinig. Voornamelijk omdat ik zo jong getrouwd ben. Moest ik langer jong zijn geweest had ik dat misschien gedaan, maar ik had een man.*”⁵⁹ Andere respondenten verklaarden dat het huwelijk op zich geen rem zet op het dansen maar dat hun partner geen danser was. J.M. vertelde ons dat ze gestopt is met dansen omdat haar man geen danser was “*maar wie dat graag bleef doen, die bleef dat doen*”⁶⁰.

NOTEN

- 1 De 39 interviews zijn afgenomen met de hulp van tweedejaarsstudenten van het vak mondelinge geschiedenis gedoceerd door Prof. Dr. B. De Wever. Ze zijn integraal geschonken aan het Huis Van Alijn. Quotaties worden steeds vergezeld van het nummer van het interview en de naam van de interviewer. Namen van de respondenten zijn omwille van privacy redenen niet vrijgegeven.
- 2 Cor Vanistendael, *Danslexicon: “Everything you always wanted to know about dancing but never dared to ask”*, onuitgegeven inleidende brochure voor het Project Mondelinge Geschiedenis Populaire Dans Antwerpen, pp. 93.
- 3 Interview 13: Gernaert Ivo en respondent E.N.
- 4 Interview 7: De Winter Wim en respondent M.V.G.
- 5 Interview 33: Vandenbussche Steven en respondent M.D.B.
- 6 Interview 1: Bauwens Michal en respondent R.V.
- 7 Interview 3: Boënné Maarten en respondent L.S.
- 8 Interview 12: Furniere Andy en respondent J.B.
- 9 Interview 5 : De Boeck Evelyne en respondent S.B.
- 10 Interview 15: Hoedaert Lennert en respondent G.N.
- 11 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
- 12 Interview 35: Vanwalleghem Maud en respondent M.L.
- 13 Interview 33: Vandenbussche Steven en respondent M.D.B.
- 14 Interview 35: Vanwalleghem Maud en respondent M.L.
- 15 Interview 37: Vercruyce Sofie en respondent J.D.M.

- 16 Interview 12: Furniere Andy en respondent J.B.
17 Interview 15: Hoedaert Lennert en respondent G.N.
18 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
19 Interview 35: Vanwalleghem Maud en respondent M.L.
20 Interview 3: Boënné Maarten en respondent L.S.
21 Interview 7: De Winter Wim en respondent M.V.G.
22 Interview 38: Viaene Tuur en respondent A.C.
23 Interview 5 : De Boeck Evelyne en respondent S.B.
24 Interview 12: Furniere Andy en respondent J.B.
25 Interview 11: Devroe Wouter en respondent G.V.C.
26 Interview 33: Vandebussche Steven en respondent M.D.B.
27 Interview 17: Keirse Thomas en respondent F.V.
28 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
29 Interview 32: Van Hauwermeiren Remco en respondent H.G.
30 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
31 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
32 Cor Vanistendael, *Ibidem.*, pp. 82.
33 *Idem.*, pp. 82.
34 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
35 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
36 Interview 30: Van Ertvelde Anaïs en respondent J.M.
37 Interview 3 : Boënné Maarten en respondent L.S.
38 Interview 15 : Hoedaert Lennert en respondent G.N.
39 Interview 33: Vandebussche Steven en respondent M.D.B.
40 Interview 35: Vanwalleghem Maud en respondent M.L.
41 Cor Vanistendael, *Ibidem.*, pp. 97.
42 Interview 14 : Goeminne Koen en respondent G.M.
43 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
44 Interview 12 : Furniere Andy en respondent J.B.
45 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
46 Interview 3 : Boënné Maarten en respondent L.S.
47 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
48 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
49 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
50 Interview 33: Vandebussche Steven en respondent M.D.B.
51 Interview 29: Van Eenoo Mieke en respondent R.R.
52 Interview 6: De Boeck Gijs en respondent I.P.
53 Interview 14: Goeminne Koen en respondent G.M.
54 Interview 1: Bauwens Michal en respondent R.V.
55 Interview 12 : Furniere Andy en respondent J.B.
56 Interview 34: Vanheule Koen en respondent A.D.V.
57 Interview 2: Blomme Hans en respondent I.M.
58 Interview 27: Van Den Driessche Roeland met respondent Y.K.
59 Interview 1: Bauwens Michal en respondent R.V.
60 Interview 30: Van Ertvelde Anaïs en respondent J.M.